

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Запорізький національний технічний університет

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
з вивчення дисципліни «Педагогічна майстерність»
для магістрів спеціальностей ФЕУ заочної форми навчання

2016

Навчально-методичні рекомендації з вивчення дисципліни «Педагогічна майстерність» для магістрів спеціальностей ФЕУ заочної форми навчання. [Текст]: навчально-методичне видання./ Укладач: Бондаревич І.М. Запоріжжя: ЗНТУ, 2016. – 38 с.

Методична розробка містить загальні положення щодо опанування дисципліни «Педагогічна майстерність», тематику контрольних робіт для студентів заочної форми навчання та вказівки до їх підготовки та оформлення. Наведено перелік базової і допоміжної літератури, словник основних термінів та критерії оцінювання знань студентів.

Укладач:

кандидат. філос. наук, доцент Бондаревич І. М.

Рецензент:

зав. кафедри філософії ЗНУ, доктор філос. наук, професор
Кривега Л.Д.

Відповідальний за випуск:

кандидат. філос. наук, доцент Бондаревич І. М.

Затверджено на засіданні кафедри філософії ЗНТУ
протокол № 10 від 13 червня 2016р.
Затверджено на засіданні НМК ФЕУ
протокол № 2 від 30 травня 2016р.

ЗМІСТ

1. Мета та завдання навчальної дисципліни «Педагогічна майстерність».....	4
2. Зміст дисципліни «Педагогічна майстерність» за темами.....	5
3. Методичні поради по опануванню дисципліни «Педагогічна майстерність»	7
3.1.Підходи до опанування дисципліни «Педагогічна майстерність».....	7
3.2. Вимоги до оформлення контрольних робіт.....	8
3.3.Перелік тем контрольних робіт для заочників з курсу «Педагогічна майстерність».....	9
3.4.Зразок титульного аркушу контрольної роботи.....	15
4. Перелік питань до заліку з дисципліни «Педагогічна майстерність».....	16
5. Література для опанування курсу «Педагогічна майстерність».....	18
6. Основні категорії і поняття дисципліни «Педагогічна майстерність»	21
7. Система оцінювання знань студентів з дисципліни «Педагогічна майстерність».....	37

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ»

Дисципліна «Педагогічна майстерність» є вибірковою дисципліною гуманітарного блоку, що забезпечує формування професійних компетенцій магістрів спеціальностей ФЕУ.

Метою курсу «Педагогічна майстерність» є формування компетентності студентів-магістрів в галузі організації педагогічної, дослідної, управлінської діяльності, яка базується на врахуванні потреб її учасників в самореалізації і спрямована на підвищення працеспроможності колективу.

Завданням курсу «Педагогічна майстерність» є вивчення засад педагогічної майстерності – теорії педагогічної культури, прийомів педагогічної техніки, критеріїв компетентності і професіоналізму, основ педагогічної взаємодії (етики педагогічної діяльності та мовлення, специфіки управління навчально-виховним процесом).

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Педагогічна майстерність» студент повинен **знати**:

- сучасні філософські засади педагогічної діяльності;
- ціннісні засади навчально-виховного процесу;
- засади суб'єкт – суб'єктної взаємодії викладача і студента (етику педагогічної діяльності і мовлення, культуру керування навчально-виховним процесом);
- складові педагогічної майстерності викладача;
- сутність педагогічної техніки, її компоненти;
- теоретичні основи інтерактивних методик і інших форм організації навчально-пізнавальної діяльності;
- зміст засобів невербального мовлення;
- типи, структуру, динаміку конфліктів у педагогічних ситуаціях, шляхи їх розв'язання;
- культуру, техніку, риторичні аспекти педагогічного мовлення;
- особливості педагогічного впливу на особистість, засади створення ситуацій успіху;
- теорію самоуправління і шляхи професійного самовиховання.

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Педагогічна майстерність» студент повинен **вміти**:

- раціонально планувати діяльність, визначати її завдання, створювати умови для діяльності;
- реалізовувати можливості самоуправління, самовиховання (виробити вміння і навички управління власним психічним станом, мовою);
- використовувати різноманітні методи, прийоми словесного впливу і невербального спілкування (жестикуляцію, міміку, поставу тощо);
- володіти методами підготовки до виступу;
- застосовувати методи науково-педагогічного дослідження;
- аналізувати конфлікти і вибирати ефективні шляхи їх розв'язання.

Дисципліна «Педагогічна майстерність» на заочному відділенні вивчається на 6 курсі в 11-ому семестрі й завершується заліком. Навчальним планом передбачено:

- лекцій – 4 години;
- семінарських занять – 2 години;
- самостійної роботи студента – 84 години;

Загальна кількість – 90 години.

В умовах КМС навчальна дисципліна «Педагогічна майстерність» відповідає 3 заліковим кредитам.

2. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ» ЗА ТЕМАМИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади педагогічної майстерності

Тема 1.1 Поняття педагогічної майстерності. Ціннісна компонента педагогічної майстерності

Витоки педагогічної майстерності. Складові педагогічної майстерності. Умови, шляхи формування і реалізації педагогічної майстерності. Критерії та рівні оволодіння педагогічною майстерністю. Ціннісне навантаження суспільного процесу виховання. Рушійні сили змін цінностей в часі, зміна поколінь і стійкість культурних традицій. Дихотомія цінностей самовираження і загальнолюдських цінностей в сучасному виховному процесі. Роль системи цінностей в структурі педагогічної взаємодії.

Тема 1.2 Психологічна компонента педагогічної майстерності

Психофізіологічні засади процесу сприйняття. Феномен ілюзій сприйняття. Класифікація ілюзій сприйняття. Теорія психотипів. Вплив психотипу особистості на хід педагогічної взаємодії. Енергетична концепція емоцій. Роль емоційної саморегуляції в педагогічній взаємодії.

Тема 1.3 Педагогічна техніка як основа педагогічної майстерності

Поняття педагогічної техніки. Педагогічна техніка як організація поведінки викладача. Внутрішня техніка: формування вмінь психотехніки, розвиток уяви, управління емоційним станом, контроль фізичного стану організму. Зовнішня техніка як культура професійно-педагогічного спілкування. Педагогічний вплив (прийоми і ключові операції).

Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти педагогічної майстерності

Тема 2.1 Ораторська майстерність педагога. Невербальна комунікація педагога

Риторичні навички та вміння викладача. Особливості підготовки до публічного виступу. Засоби підвищення ефективності взаємодії зі слухачами. Значення зворотного зв'язку у спілкуванні. Використання мовних засобів у налагодженні зворотного зв'язку. Особливості візуального сканування. Поняття про активне слухання: прийоми та правила активного слухання.

Поняття про невербальні засоби комунікації. Класифікація невербальних засобів комунікації педагога. Міжособистісний простір у спілкуванні. Пластична техніка (пантоміміка), емоційне забарвлення пластики, постави. Мімічна техніка. Мова жестів. Зовнішній вигляд педагога (стриманість, охайність, естетична виразність).

Тема 2.2 Експертиза та передбачення педагогічних конфліктів

Поняття про конфлікти. Типологія конфліктів, їх причини і шляхи розв'язання. Специфіка педагогічних конфліктів. Анатомія, структура, динаміка педагогічних конфліктів. Шляхи передбачення педагогічних конфліктів.

Тема 2.3. Шляхи вдосконалення професійно-педагогічної майстерності

Вивчення досвіду передових вчителів – шлях до педагогічної майстерності. Педагогічні інновації та інноваційні педагогічні

технології: сутність і структура. Педагогічна технологія формування самостійно-дослідницької діяльності студентів.

3. МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ПО ОПАНУВАННЮ ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ»

3.1 Підходи до опанування дисципліни «Педагогічна майстерність»

Першочерговим завданням з опанування дисципліни «Педагогічна майстерність» має бути усвідомлення мети і призначення дисципліни, а також уважне ознайомлення з її тематичним планом, визначення предмету вивчення. Предмет дисципліни «Педагогічна майстерність» складають засади педагогічної майстерності, а саме: педагогічна культура, компетентність та професіоналізм; педагогічна техніка; майстерність педагогічної взаємодії (етика педагогічної діяльності і мовлення, управління навчально-виховним процесом, самоуправління викладача), які розглянуті через призму психологічних закономірностей розвитку особистості.

Важливим чинником ефективного опанування дисципліни є уміння студентів самостійно працювати над вивченням навчального матеріалу. Для студента заочного відділення корисним буде передбачити таку послідовність дій:

- а) Формування уявлення про предметне коло дисципліни;
- б) Опрацювання лекційного матеріалу за планом;
- в) Опрацювання рекомендованих підручників і навчальних посібників за темами курсу;
- г) Вивчення додаткової літератури з визначених питань;
- д) Виконання контрольної роботи;
- е) Підготовка до заліку;

В процесі опанування курсу «Педагогічної майстерності» обов'язкову увагу варто приділити:

- опануванню змісту основних понять курсу;
- організації самостійного пошуку матеріалу в Internet мережі тільки після огляду обов'язкової і рекомендованої літератури;

- аналізу додаткової літератури у відповідності до теми контрольної роботи;
- відповідям на запитання після викладених тем, вирішенню тестових завдань;
- розв’язуванню поточних педагогічних задач у власній навчальній групі;
- самоаналізу діагностичного дослідження особистісної готовності до майбутньої педагогічної діяльності.

Виправданою формою допомоги студентам в опануванні навчальної дисципліни є індивідуальні консультації, які проводить викладач.

3.2 Вимоги до оформлення контрольних робіт

Тему контрольної роботи студенти вибирають з наведеного нижче переліку. Варіант контрольної роботи студенти вибирають за двома останніми цифрами залікової книжки. Якщо число, утворене двома останніми цифрами залікової книжки, більше ніж кількість варіантів контрольних робіт, треба від нього відняти число, яке відповідне загальній кількості варіантів. Наприклад, якщо номер залікової книжки 963125, то номер варіанта контрольної роботи – 25. Але якщо варіантів 30, а дві останні цифри залікової книжки складають число 76, то розрахунок необхідно проводити таким чином: $76 - 30 - 30 = 16$. Номер варіанта контрольної роботи – 16.

У кожному варіанті контрольної роботи студентам запропоновано розібрати три проблемних питання.

Контрольна робота складається з титульного аркушу, плану, оформленого згідно вимог до тексту, висновків, та переліку використаної літератури.

Етапи написання контрольної роботи:

- а) ознайомлення з базовою літературою по темі;
- б) аналіз літератури і складання плану роботи,
- в) систематизація матеріалу, редагування, остаточне оформлення роботи;

Попередньо студент знайомиться з базовою літературою, складає план роботи, аналізує додаткові джерела інформації. План роботи містить вступ, 2-3 питання, що розкривають зміст проблеми, висновки, список використаної літератури. Розкриваючи зміст

проблеми треба враховувати історію її становлення і сучасний стан проблеми. Кожне питання повинно закінчуватися чітко сформульованими висновками.

Список літератури має включати не тільки підручники і посібники, але і монографії та наукові статті (не менше 2). Список літератури складається з 5-7 джерел. Фінальним етапом підготовки доповіді чи реферату є систематизація матеріалу, уточнення плану і оформлення роботи.

В електронному вигляді матеріал слід готувати у форматі MS Word, розмір сторінки А4 (всі поля – 2 см.), міжрядковий інтервал – 1,5, шрифт Times New Roman, 14 кегль. Абзацний відступ ставити автоматично 1,25 см. Всі міжабзацні інтервали 0 пт.

Обсяг роботи не менше 25 сторінок друкованого тексту А-4. Текст на аркуші має бути вирівняно по ширині. При цитуванні обов'язково вказувати джерело і сторінку, з якої наводиться цитата. Лапки « » використовуються для цитат, назв творів тощо. Посилання подаються за зразком [2, с. 45], де 2 – номер згадуваного джерела у списку використаної студентом літератури, а с. 45 – номер сторінки цього джерела, що містить наведену цитату. Список літератури слід оформити згідно із вимогами ВАК України

Всі роботи, що не відповідають зазначеним вимогам за оформленням повертаються на доопрацювання.

3.3. Перелік тем контрольних робіт для заочників з курсу «Педагогічна майстерність»

Варіант 1

1. Педагогічна діяльність (сутність, структура, характеристика компонентів).
2. Педагогічне спілкування (сутність, функції, особливості, принципи, критерії).
3. Стилi педагогічного управління.

Варіант 2

1. Функції педагога.
2. Поняття про педагогічну культуру вчителя, її головні складові.
3. Бар'єри в спілкуванні викладача і студента та шляхи їх подолання.

Варіант 3

1. Педагогічні вміння викладача.
2. Міжособистісний простір у спілкуванні.
3. Класифікація невербальних засобів комунікації педагога.

Варіант 4

1. Головні професійні якості педагога.
2. Стили педагогічного управління.
3. Пластична техніка (пантоміміка) особистості вчителя (емоційне Забарвлення пластики, пози особистості.

Варіант 5

1. Сучасні вимоги до викладача.
2. Поняття про педагогічну культуру вчителя, її головні складові.
3. Класифікація невербальних засобів комунікації педагога. Жести. Класифікація жестів. Зайві жести.

Варіант 6

1. Педагогічний досвід (професійна компетентність, психолого-педагогічна ерудиція).
2. Педагогічні здібності як головна ознака педагогічної культури.
3. Культура зовнішнього вигляду викладача.

Варіант 7

1. Педагогічна майстерність і характеристика її елементів: гуманітарна спрямованість.
2. Соціально-демографічні та психологічні характеристики слухачів аудиторії.
3. Установка як стан готовності студента до сприйняття навчальної інформації.

Варіант 8

1. Головні ознаки педагогічної культури викладача.
2. Педагогічна спрямованість як важлива умова входження у професійну педагогічну діяльність.
3. Педагогічна реакція на поведінку, вчинок учня.

Варіант 9

1. Поняття про педагогічну майстерність, її складові компоненти.
2. Гуманістична спрямованість викладацької діяльності.
3. Авторитаризм, домінантність, владність в педагогічній діяльності.

Варіант 10

1. Професійна компетентність викладача.
2. Головні критерії педагогічної майстерності.
3. Анатомія, структура, сфера, динаміка педагогічних конфліктів.

Варіант 11

1. Роль педагогічної творчості та творчого мислення у формуванні педагогічної майстерності.
2. Культура професійного мислення викладача як складова його професійно-педагогічної культури.
3. Психологічне здоров'я викладача.

Варіант 12

1. Погляди на педагогічну майстерність у світовій педагогічній науці та практиці.
2. Чинники авторитету викладача.
3. Зовнішній вигляд педагога (стриманість, охайність, естетична виразність, доцільність одягу).

Варіант 13

1. Поняття про мову, мовлення, головні складові мовної системи.
2. Техніка мовлення педагога.
3. Слухання (рівні, стилі, бар'єри, принципи).

Варіант 14

1. Словесні дії педагога.
2. Різновиди педагогічного мовлення.
3. Дикція як чіткість вимови, шляхи її поліпшення.

Варіант 15

1. Функції мовлення педагога.

2. Переконування і навіювання як способи комунікативного впливу.
3. Емпатія і рефлексія педагога у спілкуванні зі студентами.

Варіант 16

1. Характеристика соціально-перцептивної складової педагогічного спілкування.
2. Основні прийоми техніки мовлення.
3. Застосування логіко-інтонаційного аналізу мови при підготовці промови.

Варіант 17

1. Поняття про конфлікти у педагогічних ситуаціях, їх типологія, причини.
2. Способи поведінки педагога у конфліктних ситуаціях.
3. Організація переговорів, медіації для розв'язання педагогічних конфліктів.

Варіант 18

1. Конфлікти у педагогічній взаємодії.
2. Експертиза та передбачення педагогічних конфліктів.
3. Шляхи розв'язання педагогічних конфліктів.

Варіант 19

1. Шляхи вольового впливу на емоційну сферу особистості педагога, учня.
2. Спільне і відмінне у театральному та педагогічному мистецтвах.
3. Типи конфліктних особистостей.

Варіант 20

1. Технології раціональної поведінки в конфлікті.
2. Психологія переговорного процесу у вирішенні конфліктів.
3. Функції методів навчання.

Варіант 21

1. Структура педагогічної діяльності.
2. Методи виховання: традиційні (канонічні) і нетрадиційні.
3. Етнопедагогічні методи навчання і виховання: народна дидактична

гра, переконання засобами народної мудрості та фольклорних жанрів.

Варіант 22

1. Ідеологія українського національного виховання у традиціях вищої школи.
2. Навчально-виховний процес як основа формування педагогічної майстерності викладача вищої школи.
3. Поняття “навчально-методична робота” та його характеристика.

Варіант 23

1. Основні різновиди педагогічного спілкування: безпосереднє, опосередковане, формальне, неформальне, індивідуальне, колективне, монологічне, діалогічне, полілогічне.
2. Вимоги до навчально-методичної роботи викладача вищого закладу освіти.
3. Вікові особливості підліткового та юнацького віку.

Варіант 24

1. Методики розвитку вмінь і навичок педагогічного мовлення: формування мовленнєвих умінь і навичок; оволодіння допоміжними засобами педагогічного мовлення; розвиток навичок, умінь активного слухання.
2. Особливості образного мислення.
3. Педагогічне мистецтво, як театр одного актора.

Варіант 25

1. Співвідношення понять «індивід» і «особистість».
2. Театральна педагогіка К. С. Станіславського.
3. Послідовність творчих процесів у діяльності педагога: воля, шукання, переживання, втілення, злиття, вплив.

Варіант 26

1. Загальні проблеми особистості у зрілому віці.
2. Театральні принципи та їх роль у діяльності педагога.
3. Джерела формування педагогічного мовлення.

Варіант 27

1. Теорія психотипів.

2. Педагогічний експеримент: констатуючий (діагностичний, контрольний), пошуковий та формуючий чи перетворювальний (послідовний і псевдопаралельний).
3. Психофізіологічні причини неадекватного сприйняття дійсності.

Варіант 28

1. Загальна характеристика методології наукового формування педагогічної майстерності.
2. Поясніть поняття «психологічна проблема особистості», розкрийте загальні причини породження психологічних проблем особистості.
3. Розвиток ідей В. Сухомлинського з формування творчої особистості в педагогічній теорії та практиці сучасної освіти України.

Варіант 29

1. Елементи педагогічної майстерності: професійна компетентність, гуманістична спрямованість, творчість (креативність), чуйність, здатність до співчуття й співпереживання (емпатія), обов'язковість, об'єктивність, вимогливість.
2. Методи логічного мислення: індукція, дедукція, аналіз, синтез, порівняння, класифікація, абстрагування, конкретизація, моделювання, уявний експеримент.
3. Життєві кризи особистості та стратегії їх подолання.

Варіант 30

1. Загальна характеристика методології формування педагогічної майстерності.
2. Емпіричні методи педагогічної діяльності: аналіз змісту педагогічної документації та результатів діяльності (проективні методи), педагогічне спостереження (безпосереднє та опосередковане, причетне і непричетне, довго- і короткочасне, безперервне і перервне чи дискретне), самоспостереження, опитування (бесіда, інтерв'ю, анкетування), тестування, експертне оцінювання.
3. Психометричні типології особистості.

3.4. Зразок титульного аркушу контрольної роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

кафедра філософії

Контрольна робота
з дисципліни «Педагогічна майстерність»
Варіант №

Студента групи
№ залікової книжки

(підпис)

П.І.Б.

Перевірила:
доцент каф. філософії

(підпис)

Бондаревич І. М.

Запоріжжя – 2016

4. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ З ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ»

1. Професійні функції викладача вищого навчального закладу.
2. Педагогічна діяльність викладача вищого навчального закладу, її характеристика та структура.
3. Зміст педагогічної майстерності.
4. Педагогічна майстерність і характеристика її елементів: гуманітарна спрямованість.
5. Педагогічна майстерність і характеристика її елементів: педагогічні здібності.
6. Педагогічна майстерність і характеристика її елементів: педагогічна техніка.
7. Педагогічна майстерність і характеристика її елементів: професійні знання.
8. Специфіка об'єкта педагогічної діяльності.
9. Педагогічна розповідь як фрагмент педагогічної діяльності.
10. Внутрішня техніка викладача. Майстерність у керуванні психічним самопочуттям.
11. Зовнішній вигляд викладача, основи мімічної і пантомімічної виразності.
12. Професійно-педагогічне спілкування, його сутність та структура.
13. Уява викладача як умова педагогічного прогнозування.
14. Увага та спостережливість викладача.
15. Педагогічний такт як стратегія поведінки викладача.
16. Техніка переконуючого впливу в індивідуальній бесіді.
17. Прийоми педагогічної взаємодії.
18. Майстерність спілкування у процесі викладу нового матеріалу. Монолог та діалог у процесі бесіди.
19. Майстерність викладача в організації взаємодії між учнями під час групової роботи.
20. Рольовий репертуар викладача.
21. Взаємодія під час перевірки знань. Техніка активного слухання.
22. Творче самопочуття викладача під час викладання.
23. Філософські основи педагогічної етики.
24. Педагогічна майстерність і авторитет викладача.
25. Роль риторики в педагогічній майстерності.

26. Майстерність публічного виступу викладача.
27. Переконавання та навіювання у педагогічному процесі.
28. Основи техніки мовлення: подих, голос, дикція.
29. Ораторська майстерність викладача.
30. Суть педагогічної творчості викладача вищого навчального закладу.
31. Педагогічні здібності викладача вищого навчального закладу,
32. Педагогічна техніка викладача вищого навчального закладу: визначення, структура, аспекти формування.
33. Види тренінгів розвитку педагогічної техніки викладача вищого навчального закладу.
34. Самовдосконалення викладача вищого навчального закладу: етапи, методи, програма.
35. Провідні принципи формування акторської майстерності К. Станіславського.
36. Спільне і відмінне у діяльності актора і педагога.
37. Суть, особливості та види педагогічного спілкування.
38. Характеристика педагогічного спілкування в суб'єкт-суб'єктній парадигмі.
39. Ознаки діалогічного педагогічного спілкування.
40. Психологічна згода у педагогічному діалозі.
41. Фізичні, соціальні, гностичні, емоційні та психологічні бар'єри-перешкоди у педагогічному спілкуванні.
42. Причини конфліктів у педагогічній взаємодії та прийоми їх усунення; комунікативність як професійно-особистісна якість викладача вищого навчального закладу, її компоненти.
44. Емпатія і рефлексія педагога у спілкуванні зі студентами.
45. Характеристика соціально-перцептивної складової педагогічного спілкування.
46. Переконавання і навіювання як способи комунікативного впливу.
47. Характеристика стратегій спілкування.
48. Формально-ситуативна характеристика аудиторії.
49. Соціально-демографічні та психологічні характеристики слухачів аудиторії.
50. Установка як стан готовності студента до сприйняття навчальної інформації.
51. Аспекти організації студентської аудиторії.

52. Суб'єктивні та об'єктивні перешкоди встановлення контакту між викладачем і студентами.
53. Прийоми підтримування мимовільної і довільної уваги та формування післядовільної уваги студентів в аудиторії.
54. Розподіл уваги студентів в процесі лекції.
55. Провідні характеристики мовленнєвої культури викладача.
56. Образність мови та засоби її створення.
57. Характеристика основних видів тропів (порівняння, епітет, метафора, алегорія, іронія, гіпербола).
58. Художність та виразність мови.
59. Характеристика інтонаційно-виразних засобів мовлення.
60. Основні прийоми техніки мовлення.
61. Застосування логіко-інтонаційного аналізу мови при підготовці промови.
62. Вимоги до проведення занять у ВНЗ.
63. Поняття «методи навчання».
64. Функції методів навчання.
65. Прийом як складова методу та самостійна дидактична категорія.
66. Класифікація методів навчання.
67. Основні науково-методичні положення та орієнтири дослідження педагогічного досвіду.
68. Організаційні етапи процесу вивчення та узагальнення педагогічного досвіду: значення, аналіз та оцінювання мети, засобів і результатів педагогічної діяльності.
69. Вивчення і поширення етнопедагогічного досвіду.
70. Досвід науково-педагогічної діяльності викладача.
71. Ідеологія українського національного виховання у традиціях вищої школи.
72. Навчально-виховний процес як основа формування педагогічної майстерності викладача вищої школи.
73. Поняття «навчально-методична робота» та його характеристика.
74. Вимоги до навчально-методичної роботи викладача вищого закладу освіти.
75. Характеристика форм навчально-методичної роботи.
76. Вимоги до навчально-методичної роботи викладача ВНЗ.
Характеристика форм навчально-методичної роботи у ВНЗ.

5. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ОПАНУВАННЯ КУРСУ «ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ»

Базова література:

1. Беседіна Л.М. Педагогічна майстерність, активні методи навчання та методична робота у навчальних закладах [Текст]: методичний посібник / Л.М.Беседіна, О.І.Сторубльов.- 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Логос, 2009. – 204 с.
2. Буряк В. Викладач університету: вимоги до особистісних і професійних рис : [творчий викладач. Педагогічна майстерність. Культура мислення, почуттів, поведінки, педагогічного спілкування, самоосвіти викладача]/ В.Буряк// Вища школа. – 2010. – № 3-4. – С. 11-35. – Бібліогр.: 15 назв.
3. Гуревич Р.С. Інноваційні педагогічні технології в підготовці магістрів/ Р.С.Гуревич// Теорія і практика управління соціальними системами : філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2013. – № 2. – С. 100-105.- Бібліогр.: 4 назв.
4. Даниленко Л.І. Педагогічні інновації та інноваційні педагогічні технології: сутність і структура/ Л.І.Даниленко// Нові технології навчання. – К., 2005. – С. 270-276.- Бібліогр.: 10 назв.
5. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність: Підручник для вищих педагог. навч. закладів/ І.А.Зязюн, Л.В.Крамусенко, І.Ф.Кривонос; За ред. І.А.Зязюна. – К.: Вища школа, 1997. – 350 с.
6. Зязюн І.А. Проективний аналіз технологій педагогічної дії : [поняття, завдання освітньої технології. Пошук технологій, що відповідають новим освітнім запитам. Класифікація навчальних предметів]/ І.А.Зязюн // Педагогіка і психологія. – 2010. – № 2. – С. 22-33.
7. Князян М.О. Педагогічна технологія формування самостійно-дослідницької діяльності студентів/ М.О.Князян // Проблеми освіти. – К., 2007. – С. 64-69. – Бібліогр.: 8 назв.
8. Коцур В. Найвищий педагогічний ідеал – виховання людяності: [Педагогічна майстерність. Моральне виховання. Людяність] / В.Коцур// Вища освіта України – 2005. – № 2. – С. 72-78.
9. Лавріненко О.А. Творчий розвиток і опанування педагогічної майстерності в Україні (1917 - 1919) / О.А.Лавріненко // Теорія і практика управління соціальними системами : філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2010. – № 4. – С. 101-110. – Бібліогр.: 15 назв.
10. Максимюк С.П. Педагогіка [Текст]: навчальний посібник для студ. вищих навч. закладів/ С.П.Максимюк. – К.: Кондор, 2009. – 670 с.
11. Нові технології навчання: Науково-методичний збірник. Вип. 40. – К.: Науково-метод. центр вищої освіти, 2005. – 279 с.

12. Новітні технології навчання. Спецвипуск: Наук.-метод.зб. – К.: НМЦ ВО, 2003. – 248с.
13. Онокович Г. "Діалог культур" як сучасна педагогічна технологія/ Г.Онокович // Вища освіта України. – 2011. – № 4. – С. 42-48.–Бібліогр.: 8 назв.
14. Освітні технології: навч.-метод. посібник/ О.М.Пехота, А.З.Кіктенко, О.М.Любарська, К.Ф.Нор; за ред. О. М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2004.–256 с.
15. Паскаль О.В. Технології соціально-педагогічної діяльності: навчальний посібник для студ. 3-4 курсів зі спец. "Соціальна педагогіка" : рек. МОНУ/ О.В.Паскаль. – Х.: БУРУН-КНИГА, 2011. – 288 с.
16. Педагогічна майстерність: Підручник/ І.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос, О.Г.Мирошник.- 2-е вид., доп і перероб. – К.: Вища шк., 2004. – 422 с.

Додаткова

1. Анцупов А.Я. Введение в конфликтологию /А.Я. Анцупов, А.А. Мальшев. – Ужгород: МАУП, 2010. – 101 с.
2. Анцупов А.Я., Прошанов СЛ. Конфликтология: междисциплинарный подход, обзор диссертационных исследований / А.Я. Анцупов. – М.: Дом Советов, 2007. – 240 с.
3. Головаха Е. И. Психология человеческого взаимопонимания / Е. И. Головаха, Н. В. Панинос. – К. : Политиздат, 1989. – 189 с.
4. Гришина Н. В. Психология конфликта / Н. В. Гришина. – СПб. : Питер, 2006. – 464 с.
5. Дружинин В. Н. Психология общих способностей / В. Н. Дружинин. – СПб. : Изд-во Питер-Ком, 1999. – 368 с.
6. Зимбардо Ф. Социальное влияние / Ф. Зимбардо, М. Ляйпе. – СПб. : Питер, 2000. – 448 с.
7. Клейберг Ю. А. Психология девиантного поведения / Ю. А. Клейберг. – М. : Профиздат, 2001. – 454 с.
8. Первин Л. Психология личности: Теории и исследования / Л. Первин, О. Джон. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 607 с.
9. Пиз А. Язык телодвижений: Как читать мысли других по их жестам / А. Пиз. – СПб. : Изд. дом "Рутенберг", 2000. – 272 с.
10. Холодная М. А. Психология интеллекта: парадоксы исследования / М. А. Холодная. – М. : Томск, Барс, 1997. – 392 с.
11. Шихи Г. Возрастные кризисы. Ступени личностного роста / Г. Шихи. – СПб. : "Ювента", 1999. – 434 с
12. Юнг К. Г Психологические типы / К. Г. Юнг. – М. : ООО "Попурри", 1998. – 656 с.
13. Розвиток педагогічної майстерності викладача вищого навчального закладу непедагогічного профілю в умовах інформаційно-технологічного

суспільства: монографія/ І.А. Зязюн, О.А. Лавріненко, М.М. Солдатенко, В.В. Пилипчук. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 390 с.

14. Солдатенко М.М. Розвиток педагогічної майстерності викладача в умовах інформаційного суспільства: когнітивний аспект: монографія / М.М.Солдатенко. – К., 2012. – 168 с.

Інформаційні ресурси

1. Бойко В. В. Энергия эмоций в общении: взгляд на себя и на других / В.В. Бойко. – М.: Информационно-издательский дом "Филинь", 1996. – 472 с. Електронний ресурс. Режим доступа: <http://www.kodges.ru/8463-jenergija-jemociji-v-obshhenii-vzgljad-na-sebja-i.html>
2. Петухов В.В. Общая психология. Полный курс лекций. Електронний ресурс. Режим доступа: <http://video.yandex.ua/users/bodya-2/view/24/#>
3. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 2000. – 712 с. Електронний ресурс. Режим доступа: <http://www.vipstudent.ru/index.php?q=lib&r=16&id=1198690730>

6. ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ І ПОНЯТТЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ»

А

Авторитарність – соціально-психологічна якість і стиль поведінки (керування) людей, що відбивають активне виявлення внутрішньої потреби максимально підкорити своєму впливу партнерів по взаємодії й спілкуванню.

Агресія – ворожа внутрішня установка або ворожий тип діяльності індивіда або групи стосовно іншого індивіда або групи. Агресія виражається в поведінці, спрямованому на нанесенні як фізичного, так і морального шкоди або збитку.

Адаптація – результат (і процес) взаємодії живих організмів і навколишнього середовища, що приводить до оптимального їхнього пристосування до життя й діяльності.

Адекватність – (прирівненість, рівність, еквівалентність) означає відповідність (подібність) оригіналу-об'єкту.

Акцентуація характеру – загостреність (надзвичайна розвиненість на шкоду іншим якостям) його психологічних рис, що спостерігаються в 20-50% людей, у результаті чого погіршується їхня взаємодія з навколишніми, з'являються однотипні утруднення й конфлікти.

Альтруїзм – моральний принцип, що полягає в безкорисливому служінні іншим людям, у готовності жертвувати для їхнього блага особистими інтересами.

Амбівалентність – складний суперечливий стан особистості, подвійність її переживань, що приймає характер внутрішнього конфлікту й виражається в тім, що ті самі явища або об'єкти (наприклад, чийсь образ) викликають у людини одночасно протилежні почуття: задоволення – невдоволення, солідаризм – антагонізм, симпатію – антипатію й т. ін.

Анафора (від грец. винесення вгору) – стилістична фігура – лексико-синтаксичне повторення слів і словосполучень на початку прозаїчних речень (у віршах відповідно – рядків). Наприклад: «Що досліджено..., що доведено..., що вивчено..».

Антитеза (від грец. протиставлення) – стилістична фігура – зворот промови, в якому для посилення виразності протиставлені поняття, думки, образи, стани, риси характеру діючих осіб. Наприклад: Ні Богові свічка, ні чортові кочерга. Перемелеться лихо – добро буде. Антитеза не тільки збагачує зміст речення, але й робить його винятково милозвучним та принадним.

Апперцепція – /сприйняття/ – залежність кожного нового сприйняття від попереднього життєвого досвіду людини й від його психічного стану в момент сприйняття.

Атракція – механізм соціального сприйняття, що представляє собою форму пізнання іншої людини, засновану на формуванні стійкого позитивного почуття до неї.

Б

Біхевіоризм – напрямок у західній психології, що орієнтував дослідників на вивчення різних форм людської поведінки, які розуміються як сукупність реакцій організму людини на стимули зовнішнього середовища.

В

Взаємодія – процес безпосереднього або опосередкованого впливу об'єктів (суб'єктів) один на одного, що породжує їхню взаємну обумовленість і зв'язок.

Вимоги до голосу педагога. – 1) сила голосу – рівень гучності й волі звучання; 2) діапазон – зміна висотного звучання від найнижчих до найвищих звуків, тонів; у поняття «діапазон» входять: об'єм, сукупність всіх звуків різної висоти, доступних людському голосу. Складовою частиною цього поняття є – «регістр» – частина звукоряду, ряд сусідніх звуків, об'єднаних тембром. Існує три реєстри: високий, середній, нижній. Яскравою є мова, коли лектор володіє широким діапазоном – у трьох реєстрах; 3) рухомість, гнучкість – швидка зміна за силою, тембром і темпом; 4) польотність – здатність голосу заповнювати весь простір того приміщення, в якому він звучить, що дає можливість почути лектора у будь-якій точці приміщення; 5) благозвучність – приємність.

Виховання – у широкому змісті слова діяльність по передачі новим поколінням суспільно - історичного досвіду. У вузькому змісті - планомірний і цілеспрямований вплив на свідомість і поведінку людей з метою формування певних установок, понять, принципів, ціннісних орієнтацій, що забезпечують необхідні умови для їхнього розвитку, підготовки до життя й праці.

Воля – психічна діяльність людини, що визначає його цілеспрямовані дії й учинки, пов'язані з подоланням труднощів і перешкод.

Вміння – це спосіб виконання діяльності засвоєний людиною.

Г

Група референтна - реальна або умовна соціальна спільність, з якою індивід співвідносить себе як з еталоном, і на норми, думки, цінності й оцінки якої він орієнтується у своєму поведженні й самооцінці.

Гуманізм – визнання цінності людини як особистості, його права на вільний розвиток, твердження блага людини як критерію оцінки суспільних відносин.

Градація (від лат. поступовість) – стилістичний прийом, який дає змогу відтворити вчинки, думки, почуття, або події у розвитку. Наприклад: „У місті народжується розкіш, з розкоші неминуче виростає жадібність, з жадібності проривається зухвалість, потім виникають всі злочини і лиходійства” (Цицерон).

Граматичні паузи – це засіб граматичного упорядкування тексту. Логічні паузи пов’язані зі змістом, логікою промови. За їх допомогою лектор здійснює роздрібнювання потоку слів на змістовні частини.

Д

Девіантна поведінка – соціальні дії, що відхиляються від загальноновизнаних норм, вчинки людей або груп, що приводять до порушення цих норм і зухвалу необхідність відповідного реагування з боку соціальної групи або суспільства в цілому.

Дикція у перекладі означає «вимова» (лат. dicere – вимовляти; dictio – вимова), а під бездоганною дикцією вважається правильна, чітка вимова кожного голосного і приголосного звуків окремо, а також слів та речень в цілому. Виразна вимова для викладача є обов’язковою, бо її недосконалість заважає сприйняттю та розумінню сутності «озвученого» навчального матеріалу.

Деструктивність – негативне відношення людини до самої себе або до інших. Як правило виникає в наслідок блокування плідної енергії, перешкод на шляху до розвитку, до самоздійснення, коли людині не вдається реалізувати свій потенціал. Деструктивна

особистість нещасна, навіть якщо їй вдається досягти поставлених цілей. Повага до життя, інших людей і до самого себе - обов'язкова умова психічного здоров'я людини.

Дзеркальне «Я» – людське «Я», що відкривається через реакцію інших людей.

Діалогічне спілкування – форма спілкування, що ґрунтується на апріорному внутрішньому прийнятті один одного як самодостатніх особистостей і передбачаючи орієнтацію на індивідуальну неповторність кожного із суб'єктів.

Е

Емоціями – називають процеси, що відбивають у формі переживань особисту значимість і оцінку зовнішніх і внутрішніх ситуацій для життєдіяльності людини.

З

Запам'ятовування – це встановлення зв'язку нового з тим, що вже є у свідомості людини.

Захищеність психологічна – відносно стійке позитивне емоційне переживання й усвідомлення індивідом можливості задоволення основних потреб і забезпечення власних прав у будь-якій, навіть несприятливій ситуації, або при виникненні обставин, що можуть блокувати або утруднити їхню реалізацію.

Здібності – це індивідуально-психологічні особливості людини, що відповідають вимогам даної діяльності і є умовою успішного його виконання.

Здоров'я психічне – стан щиросердечного благополуччя, характерний відсутністю хворобливих психічних проявів і забезпечення адекватної умовам дійсності регуляції поведінки й діяльності.

І

Ідентифікація – впізнання, ототожнення чого-небудь із чим-небудь, звірення одного об'єкта з іншим. У психології ідентифікація – процес упізнання тої якості, на підставі якої особистість може бути віднесена до будь якого типу, а також процес емоційного або іншого само ототожнення людини з іншою людиною або групою.

Інверсія (від лат. перестановка) – стилістична фігура – незвичний, нехарактерний для даної національної мови порядок розташування слів. Використовується з метою привернути увагу слухача. Наприклад: „Пити за перемогу не годиться завчасно, то прикмета погана” (Н. Рибак).

Індиферентність – байдужість, байдужість один до одного. Цей тип взаємодії характерний в основному для людей і груп, які не залежать друг від друга або погано знають своїх партнерів. Вони можуть брати участь у спільній діяльності, але при цьому бути байдужими до успіхів партнерів.

Інстинкт – це складні вроджені дії тварин, за допомогою яких тварини задовольняють свої потреби.

Інтерація – термін, використовуваний у соціальній психології який позначає взаємодію, взаємний вплив людей або вплив груп одна на одну.

Інтереси – це активна пізнавальна спрямованість людини на той або інший предмет, явище або діяльність, пов'язана з позитивним емоційним відношенням до них.

Інтенація – ритміко-мелодійна побудова викладу, яка передає його сенс і почуття за допомогою висоти тону, сили звуку, темпу мови і тембру голосу. За допомогою тонального забарвлення слів складаються протилежні за змістом речення: чи то піднесено-урочисті, чи то доброзичливі, чи то наказові, чи то грубі, чи то зневажливі і т. ін. Поза інтенацією немає ані побутового, ані художнього, ані наукового слова.

Інтроверт свої особисті інтереси вважає найбільш важливими. Для інтровертів характерна слабка товариськість, замкнутість, соціальна пасивність, схильність до самоаналізу, досить складна соціальна адаптація.

К

Катарсис – щирсердечна й соціально-психологічна розрядка, випробовувана людьми в процесі співпереживання. Слово катарсис уживається в релігійному, етичному й психологічному значеннях та відбиває: а) полегшення після психічної напруги; б) почуття «очищення» віруючих після молитви; в) облагороджування людини завдяки естетичному переживанню.

Колектив – група об'єднаних загальними цілями й завданнями людей, що досягла в процесі соціально кошовної спільної діяльності високого рівня розвитку.

Комунікативність – професійно-особистісна якість педагога, що характеризується потребою у спілкуванні, здатністю легко вступати у контакт, викликати позитивні емоції у співрозмовників, відчувати задоволення від спілкування. За В. Кан-Каликом, комунікативність містить три основні компоненти: комунікабельність, відчуття соціальної спорідненості, альтруїзм.

Комунікабельність – здатність легко вступати у контакт і відчувати задоволення від процесу комунікації. Що заважає комунікабельній людині стати комунікативною? Дістаючи задоволення від спілкування, вона часом діє у власних інтересах, не збуджуючи позитивних емоцій у співрозмовника, що блокує контакт.

Конфлікт – проблемна ситуація, що може виникнути в силу сформованої дисгармонії міжособистісних відносин людей у суспільстві або групі, а також у результаті порушення рівноваги між існуючими в них структурами. Конфлікти виникають не в силу прояву об'єктивних обставин, а в результаті їх неправильного суб'єктивного сприйняття й оцінки людьми.

Конформізм – різновид соціального впливу, результатом якого є показне підпорядкування волі більшості. Термін часто використовується в негативному змісті як «бездумне підпорядкування розповсюдженим поглядам, що граничить із відсталістю». Однак з погляду визнання й підпорядкування нормам суспільної поведінки конформізм може розглядатися як соціально бажане явище.

Конфронтація – прихована ворожість протиборство, протиставлення, зіткнення. Конфронтація може бути наслідком невеликого діалогу, угоди або конфлікту, психологічної несумісності людей. Конфронтація характеризується явними розбіжностями цілей і інтересів; іноді мета збігається, але особистісний зміст істотно розходиться. Конфронтація властива й окремим особам, і групам. Вона гальмує їхній розвиток, знижує результати діяльності.

Кооперація – процес, у ході якого представники однієї або декількох груп діють спільно й скоординовано заради досягнення єдиної мети. Основою кооперації є взаємна вигода.

Культура мовлення – поняття, яке має широке і вузьке смислове вживання. У першому випадку означає вміння використовувати всі способи впливу на слухачів, які пов'язані з мовою і збігаються з поняттям «мовленнєва майстерність». У другому – це правильність, грамотність мовлення, тобто знання лектором загальноприйнятих норм (правил) літературної мови. Отже, культура мовлення означає наявність у промові вдало застосованих художніх форм і ораторських засобів, щоб зробити мову, за висловлюванням В. Костомарова, «не лише правильною ..., але й виразною, чіткою, оригінальною і цікавою».

Л

Лідер – це член групи, колективу, спільності, авторитетна особистість, що завоювала авторитет і право впливати на інших людей, виконувати центральну роль в організації певних відносин і спільної діяльності.

М

Методи психологічного впливу – основні інструменти, за допомогою яких виявляється вплив на свідомість і підсвідомість

людей. До них відносять: переконання, вселяння, інформування, заохочення, примус, покарання й метод приклада..

Міжособистісна взаємодія – випадкові або навмисні, приватні або публічні, тривалі або короточасні, вербальні або невербальні контакти й зв'язки двох і більше людей, що викликають взаємні зміни їхньої поведінки, діяльності, відносин і установок.

Мова – це система словесних знаків, засіб, за допомогою якого здійснюється спілкування між людьми.

Мовлення – це процес використання мови з метою спілкування.

Мозковий штурм – умовна назва методики активізації групового пошуку ідей, рішення проблеми. Обставини в процесі її застосування повинні бути невимушеними, люди – розкутими, ніякої критики й тим більше самокритики. Не повинна проявлятися ієрархія відносин, усі при «мозковому штурмі» рівні, думка кожного вважається вартісною й обговорюється. У процесі «мозкового штурму» можна висловлювати будь-які припущення, ідеї, в тому числі парадоксальні й нереальні. Вони в жодному разі не повинні відкидатися. Бажано, щоб учасники «штурму» були представниками різних професій.

Мотив – це чинник дії людини.

Н

Навичка – спосіб поведінки, придбаний в індивідуальному житті й закріплений у результаті вправ.

Навіювання, або сугестія (від лат. підказка) – це психічний вплив однієї особи на іншу чи групу осіб, розрахований на некритичне сприйняття і прийняття слів, висловлених у них думок і волі.

Наполегливість – це здатність доводити до кінця ухвалені рішення, досягати поставленої мети, переборюючи всякі перешкоди й утруднення на шляху до неї.

Настрій – це відносно слабо виражений емоційний стан, що захоплює протягом деякого часу всю особистість і віддзеркалює діяльність, поведінку людини.

О

Ознаки мовленнєвої культури педагога – ясність (ясність слова педагога означає, що воно має бути сприйняте абсолютно так, як його розуміє він сам), умовою якої є точність мови (вміння використати відповідне слово).

П

Переконування – метод виховання, який передбачає цілеспрямований вплив на свідомість вихованця з метою формування у нього позитивних морально-психологічних рис, спонукання до суспільно корисної діяльності або подолання негативної поведінки (С.Гончаренко). Педагог, звертаючись до свідомості, почуттів і досвіду вихованців, ставить за мету формувати свідоме ставлення до дійсності, до змісту і норм поведінки. Поняття *переконування* вживається як метод впливу, а *переконання* – як результат переконування. Переконування як метод впливу педагога на вихованця формує у нього моральні критерії і погляди, завдяки чому вихованці поступово виробляють власні переконання.

Перешкоди контакту викладача і аудиторії. Першою з об'єктивних психологічних перешкод є *інерція включеності*. Це такий стан людини, аудиторії, коли вони ще знаходяться у своїх думках, проблемах і не можуть одразу активно слухати, сприймати лектора. Друга перешкода – *висока швидкість розумової діяльності*. Людина думає у 4 рази швидше, ніж викладає свої думки і знання. Коли викладач говорить, інтелект студентів велику частину часу вільний і може відключатися від промови лектора. Третя – *нестійкість уваги*. Увагу може відвернути і зовнішність педагога, його голос, манера говорити, оформлення приміщення, звук дверей, що відчиняються, шепотіння тощо. Четверта перешкода – *антипатія до чужих думок*. Студенти часто звикають до своїх точок зору, їм зручніше і легше додержуватися логіки свого міркування, тому у них утворюється

стійке несприйняття точки зору викладача, іноді це породжує репліки, вигуки й інші реакції незгоди з боку студентів.

Пластичність – легке перемикання з одного виду діяльності на інший, швидкий перехід з одних форм мислення на інші в процесі взаємодії із предметним середовищем, прагнення до розмаїтості форм предметної діяльності.

Психологічний портрет особистісно орієнтованого викладача: відкритий і доступний для будь-якого студента, не викликає в них страху, дає їм можливість висловлювати свої думки і почуття, відвертий у своїх поглядах; демонструє студентам цілковиту довіру до них, не принижує їхньої гідності; щиро цікавиться життям студентів, не байдужий до їхніх проблем, справедливий; виявляє емпатійне розуміння – бачення поведінки студента його ж очима; надає студентам реальну допомогу.

Потреба – це спонукання до діяльності, що усвідомлюється й переживається людиною як нестаток у чомусь, недолік чого-небудь, незадоволеність чимось.

Почуття – це переживання людиною свого відношення до того, що він пізнає або робить, до інших людей або самому собі.

Проекція – несвідома спроба позбутися від нав'язливого бажання, ідеї, приписавши її іншій особі, приписування іншій людині своїх власних якостей, думок, почуттів.

Психологічна сумісність – взаємодоповнюваність, оптимальна єдність та несуперечність психологічних властивостей двох або декількох людей.

Р

Регресія – повернення на більше ранній, примітивний спосіб реагування. У людини стійкі регресії проявляються в тому, що вона виправдовує свої вчинки з позиції мислення дитини, не визнає логіку, відстоює свою точку зору.

Рефлексія – один із механізмів саморегуляції педагога, основу якого складає самоаналіз, здатність критично переосмислювати власний досвід. Педагогічна рефлексія – це усвідомлення вчителем себе самого як суб'єкта діяльності: своїх особливостей, здібностей, цілей та структури своєї діяльності, засобів її оптимізації, а також того, як його сприймають учні, батьки, колеги, адміністрація.

Рольова теорія – пояснення поведінки людини виходячи з його ролі (батька, матері, учня, фахівця й т.д.). Кожна роль регулюється уявленнями самої особистості й очікуваннями оточуючих. Рольова теорія пояснює лише окремі сторони ситуативної поведінки. Особистість може підніматися над своєю роллю, мати здатності, що виходять за рольові настанови.

С

Самоствердження – виявляється в прагненні людини до високої оцінки й самооцінки своєї особистості. У процесі самоствердження людини проявляється не тільки й не стільки прагнення зайняти офіційне службове або професійне положення, скільки його турбота про свої морально-психологічні позиції в системі міжособистісних відносин, що забезпечують повагу, визнання, довіру, прихильність, підтримку.

Самоконтроль – усвідомлення й оцінка суб'єктом власних дій, психічних процесів і станів.

Самоосвіта – процес, спрямована на самостійне придбання знань, умінь, навичок, на саморозвиток і самовдосконалення особистості.

Самооцінка – оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей і місця серед інших людей.

Самореалізація особистості – найбільш повне виявлення особистістю своїх індивідуальних і професійних можливостей.

Саморегуляція – самостійне формування власних фізичних, психічних, духовних станів.

Самостійність – це підпорядкування поведінки власним поглядам і переконанням.

Спілкування – процес обміну між людьми певними результатами їх психічної й духовної діяльності: засвоєння інформації, думок, суджень, оцінок, почуттів, переживань й установок.

Спільна діяльність – процес групового досягнення цілей. Група виступає як сукупний суб'єкт спільної діяльності з певними мотивами, способами й міжособистісними відносинами.

Сприйняття – це відбиття в корі головного мозку предметів і явищ, що діють на аналізатори людини.

Сугестивність – властивість психіки, що полягає в її піддатливості психологічному впливу. Вона пов'язана як з віковими, так і з індивідуальними особливостями людей, з їх силою волі, життєвим досвідом, а також з рівнем знань, широтою кругозору, компетентністю й рядом інших факторів.

Стиль педагогічної взаємодії – це усталена система способів та прийомів, які використовує педагог у взаємодії. Вона залежить від особистісних якостей педагога і параметрів ситуації спілкування. Щодо якостей, які визначають стиль спілкування педагога, то тут дослідники виокремлюють ставлення його до вихованців і володіння організаторською технікою.

Стиль авторитарний – диктат, коли підлеглий розглядається тільки як пасивний виконавець і йому фактично відмовлено у праві на самостійність та ініціативу.

Стиль демократичний – стиль, що ґрунтується на глибокій повазі до особистості кожного; засадою для нього є довіра й орієнтація на самоорганізацію, самоуправління особистості та колективу.

Стиль ліберальний – стиль, що характеризується браком стійкої педагогічної позиції; виявляється у невтручанні, низькому рівні вимог, формальному розв'язанні проблем.

Стилістичних фігури: інверсія, антитеза, градація, анафора та інші спеціальні синтаксичні прийоми.

Сумісність / несумісність у процесі взаємодії людей – складний соціально-психологічний феномен, що демонструє можливості й перспективи досягнення ефективності в спільній діяльності людей. Розрізняють кілька видів сумісності. Психофізіологічна сумісність ґрунтується на взаємодії особливостей темпераменту, потреб індивідів. Психологічна сумісність припускає взаємодію характерів, інтелектів, мотивів поведінки. Соціально-психологічна сумісність передбачає узгодження соціальних ролей, інтересів, ціннісних орієнтацій учасників. Соціально-ідеологічна сумісність заснована на спільності ідеологічних цінностей, на подібності соціальних установок щодо можливих фактів дійсності, пов'язаних з реалізацією етнічних, класових і конфесіональних інтересів. Чітких границь між цими видами сумісності не існує.

Т

Талант – вищий ступінь здібностей особистості до певної діяльності, її обдарованості, коли вони досягають, рівня рис характеру.

Творчість – діяльність, результатом якої є створення нових матеріальних і духовних цінностей.

Техніка мовлення – невід'ємна частина мистецтва звучної мови, вміння володіти голосом, інтонувати виступ та управляти аудиторією.

Точність мови є умовою її ясності. Педагог завжди має добирати такі слова, за допомогою яких можна було б найточніше висловити думки і почуття. Л. Толстой вважав, що мистецтво говорити – уміння щоразу поставити конче необхідне слово на потрібне місце.

Троп (від грец. зворот) – вживання слова або вислову у переносному, образному значенні. В основі тропів знаходиться зіставлення двох явищ, предметів, які близькі один одному за будь-якими ознаками. Народна мудрість говорить: «Без солодкого не відчуєш гіркого, без потворного не будеш мати уявлення про прекрасне». Існують такі види тропів: порівняння, епітет, метафора, алегорія, іронія, гіпербола, уособлення тощо.

Троп порівняння – зіставлення одного предмета з іншим із метою більш яскравої й наочної характеристики одного з них. Наприклад, говорячи про необхідність удосконалення всієї системи освіти і про те, як важливо молодих людей навчити творчо мислити, підготувати їх до життя, можна навести образне висловлювання, яке використовує порівняння: Ще стародавні говорили, що учень – це не посудина, яку необхідно наповнити, а факел, який необхідно запалити. Порівняння відіграють дуже важливу роль при описах, вони допомагають уявити об'єкт розмови.

Троп епітет – (від грец. додаток) образно визначає річ, людину чи дію, підкреслюючи найбільш характерну чи вражаючу якість. Наприклад: мудрий викладач.

Троп метафора – (від грец. перенесення) заміна прямого найменування предмета образним. Метафора є тим самим порівнянням, однак у порівнянні схожість указується прямо, а у метафори домислюється. Наприклад: чаша терпіння; у чужу душу не влізеш.

Троп алегорія (іносказання) – зображення абстрактного поняття чи явища через конкретний образ. Наприклад: хитрість інакомовно показують у вигляді лисиці; мир – у вигляді голуба. Відома всім алегорія кохання – серце і т. ін.

Троп уособлення – надання неживим речам, або природним явищам людських рис. Наприклад: «Рече та стогне Дніпр широкий ...» (Т.Шевченко).

Троп гіпербола (від грец. перебільшення) – навмисне художнє перебільшування сили, значення, розміру явища, що зображуються. Наприклад: «Не кожен птах долетить до середини Дніпра» (М.Гоголь).

Троп лігота (під грец. простота) – образний вислів, який полягає, у зменшенні величини, значення явища, яке зображується. Наприклад: Від Ніжина до Києва рукою подати. протилежний до гіперболи троп. Виразність і дієвість мови лектора багато в чому залежить від побудови фрази, її конструктивних особливостей. Стилистично значущі типи цих побудов (побудови фрази)

У

Увага – це спрямованість і зосередженість свідомості на певних об'єктах або певній діяльності..

Упередження – схильність ставитися до індивідуума або групи людей не так, як до інших. Упередження може бути як позитивним, так і негативним. У першому випадку ми доброзичливо ставимося до об'єкта свого упередження, а в другому випадку виявляємо неприємне відношення до нього.

Уява – це створення образів предметів і явищ, які ніколи не сприймалися людиною раніше.

Ф

Фрустрація – психічний стан людини, що виявляється характерними переживаннями і поведінкою, які викликані об'єктивно непереборними труднощами на шляху досягнення мети.

Фази стану уваги аудиторії впродовж виступу лектора:

1. Фаза адаптації – до 5 хв.
2. Фаза оптимальної активності – до 45 хв.
3. Фаза втомлення – до 15 хв.
4. Фаза дуже вираженого стомлення – решта часу.

Х

Характер – це індивідуальне сполучення істотних властивостей особистості, що показують відношення людини до навколишнього світу й виявляються в його поведінці та вчинках.

Я

Ясність – головна позитивна якість мови, що дозволяє сприйняти інформацію саме так як розуміє її той, хто висловлюється.

7. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАЬ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ»

На вивчення навчальної дисципліни «Педагогічна майстерність» відводиться 90 години / 3 кредити ECTS. У відповідності до навчальної програми з курсу «Педагогічна майстерність» для студентів заочної форми навчання. обсяг аудиторних занять складає 6 годин, обсяг самостійної підготовки – 84 години.

Для студентів заочної форми навчання формою проміжного контролю є захист контрольної роботи та усне опитування на консультаціях. Підсумковий контроль успішності навчання проводиться у формі усного заліку.

У відповідності до Положення про кредитно-модульну технологію організації навчального процесу ЗНТУ, Закону України «Про освіту» та «Про вищу освіту», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про державний вищий заклад освіти», наказів Міністра освіти України «Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», «Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України» й ін. – *підсумкова оцінка* є оцінкою, яка визначається шляхом переведу сумарної модульної оцінки, вираженої у 100-бальній шкалі, у традиційну академічну оцінку національної шкали («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», «незадовільно/з повторним курсом» для екзамену і «зараховано» та «не зараховано» для заліків) – за такою шкалою оцінювання академічних успіхів студента:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	Добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни